

Hva bør grounded theory kalles på norsk?

SPRÅKSPALTEN

ERLEND HEM

erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med., fagsjef og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

Databasert teoriutvikling er et godt norsk uttrykk for det engelske grounded theory.

Grounded theory er en kvalitativ forskningsmetode som ble utviklet av de amerikanske sosiologene Barney Glaser & Anselm Strauss i 1960-årene (1). Ideen var å lage en metode for å oppdage eller generere teori på grunnlag av data. Man starter så å si med blanke ark i et forsøk på å utvikle teori ut fra et datasett (2). Det er blitt beskrevet som at «teorien blir til mens man går» (3). Hensikten er å utvikle nye teorier som i neste omgang kan testes empirisk (2). Det engelske uttrykket *grounded theory* stammer nettopp fra tanken om å utvikle teori som er «grunnet» (engelsk: grounded) eller «jordet» i data.

Metoden ble utviklet som et opprør mot en tendens til ensidig vektlegging av verifisering og testing av teorier i sosiologisk forskning (4). Uttrykket *grounded theory* er i seg selv litt merkelig, ettersom det kan gi inntrykk av at all annen kunnskapsproduksjon er basert på noe annet enn empiri.

Metoden har fått stor utbredelse, også i medisin og helsefag. Blant de innviede brukes forkortelsen GT. I PubMed gir «grounded theory» over 9 000 treff, og i 2015 ble det en egen MeSH-term med den fyndige definisjonen: «The generation of theories from analysis of empirical data» (5).

Et søk på nettet og i mediearkivet Retriever viser at uttrykket *grounded theory* er ganske etablert i norsk. Både i en medisinsk ordbok, en lærebok i kvalitative forskningsmetoder og i leksika brukes det engelske uttrykket (2, 4, 6, 7). Når man skal lage en oversettelse, er det ofte en fordel å legge den tett opptil det engelske originaluttrykket. I dette tilfellet kunne det kanskje være *jordnær teori*, *bakkenær teori* eller noe lignende, men dette er nok et eksempel på at en direkte oversettelse fra engelsk ikke alltid er den beste løsningen.

I Tidsskriftet har vi tidligere brukt flere forskjellige uttrykk: «den komparative metode» (8), «forklaringsbasert teori» (9) og «systematisk sammenlignende metode» (10). Sistnevnte springer ut fra at *grounded theory* av og til blir omtalt som «the constant comparative method» – det viser til at en operasjon i kodingsprosessen er sammenligningen.

I et nettsøk kommer flere andre forslag, som «empiribasert teori» (11) og «databasert teoriutvikling» (12). Kanskje er det sistnevnte, *databasert teoriutvikling*, det beste, ettersom det er mest beskrivende for metoden – man forsøker å utvikle teori basert på data. Uttrykket *grounded theory* høres ut som en teori, men egentlig handler det om teoriutvikling. Slik sett er *teoriutvikling* en riktigere beskrivelse, selv om det er en mindre direkte oversettelse av originaluttrykket. *Databasert teoriutvikling* er ganske altomfattende, så muligens ville det være enda bedre med *datadrevet*? Men kanskje er det fornuftigst å satse på et uttrykk som allerede er i bruk. Vårt forslag er derfor *databasert teoriutvikling*, *grounded theory* kan settes i parentes bak første gang det nevnes i teksten.

Jeg takker Marit Helene Hem og Sigurd Høye for nyttige kommentarer.

LITTERATUR

1. Glaser BG, Strauss A. Discovery of grounded theory: strategies for qualitative research. New York: Aldine de Gruyter, 1967.
2. Malt U. (2.2.2017). Grounded Theory. I: Store norske leksikon. https://snl.no/grounded_theory (11.11.2017).
3. Grenness T. Innføring i vitenskapsteori og metode. Oslo: Tano Aschehoug, 1997: 155.
4. Korsnes O, red. Sosiologisk leksikon. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2008: 100.
5. Grounded theory. I: MeSH. www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68066296 (14.11.2017).
6. Nylenna M, red. Medisinsk ordbok. www.ordnett.no/search?language=no&phrase=grounded+theory (11.11.2017).
7. Malterud K. Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2017: 95.
8. Brinchmann BS, Førde R, Nortvedt P. Foreldres erfaringer med liv-død-beslutninger hos premature barn. Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 2098 - 101. [PubMed]
9. Dybwik K. Entusiasme avgjør hjemmerespiratortilbudet. Tidsskr Nor Legeforen 2010; 130: 256. [PubMed][CrossRef]
10. Hem MH. Nyttig om kvalitativ forskningsmetode. Tidsskr Nor Legeforen 2012; 132: 63. [CrossRef]

11. PSY3101 – Forskningsmetode – kvalitativ.

<http://grades.no/course/PSY3101> (11.11.2017).

12. MET 2030 Kvalitativ metode. Sivilmarkedsførerstudiet.

<http://web.bi.no/info/kurs2000.nsf/3ff09a26df52d394c125690a004cc1ed/b4da3468a15c11f0c12568b10024637f!OpenDocument> (11.11.2017).

Publisert: 12. juni 2018. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.17.1032

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 6. februar 2026.